

Unikátní antologie české poezie z překladů básníka K. D. Balmonta

(Kšicová, D.: *Duše českých zemí ve slovech a čínech*. Masarykova univerzita, Brno 2001, 339 s.)

Brněnská univerzita se loni pochlubila vydáním impozantní knihy profesorky Ústavu slavistiky. Jak napovídá sám podtitul knihy, k vydání připravila, studii a komentáři, výběrovou bibliografii a jmenným rejstříkem knihu opatřila a přeložila Danuše Kšicová. Ještě jinak se prozradil autorčin rukopis – kniha končí řadou fotografií na křídlovém papíře. Přitažlivou obálku navrhl P. Klein. A jakkoliv se obvykle formální stránka nové publikace popisuje až v závěru, nebude na škodu tentokrát pravidlo porušit, protože na knižním trhu pod tlakem mediální komunikace stále častěji rozhodují právě opticky provokativní signály.

A měl pravdu vydavatel: kdo sáhne po knize, nelituje. Kniha z dějin rusko-českých literárních vztahů otevřela kapitolu dosud zcela neznámou a navíc neobvyklou v recepci česko-ruské literatury. D. Kšicová připravila eseje a překlady české poezie psané ruským básníkem, symbolistou K. D. Balmontem (1867–1942). Po své emigraci do Francie Balmont navazoval kontakty se slovanskými zeměmi. O vydání svého rukopisu, jenž byl výsledkem zájmu o českou kulturu, básník mamě usiloval ve 30. letech 20. století. Jak autorka knihy dokládá, rukopis *Duše českých zemí* z r. 1931 se ztratil. Teprve nedávno byl objeven v archivu českého politika Karla Kramáře zásluhou PhDr. Ireny Camutaliové, která rukopis poskytla k vydání Filozofické fakultě MU v Brně. (Balmontovým dopisem českému politikovi vydavatelka knihu uvádí).

Kšicová konstatuje orientaci ruských básníků „stříbrného období“ na francouzskou poezii a malý zájem básníků dvacátých let o kulturu slovanských zemí. Zjišťuje, že právě zvuk Vrchlického veršů způsobil, že se Balmont rozhodl naučit se česky, takže během jednoho roku mohl začít překládat. Prvotní inspiraci Balmont nalezl v anglických překladech Selverových, jako byla *Anthology of Modern Slavonic Literature* z r. 1919 nebo dvojjazyčný sborník *Modern Czech Poetry*, 1920. Již r. 1927 Balmont uveřejnil v pražském časopise *Narodnaja Volja* malou antologii české poezie se stručnou úvahou o této poezii.

Českou poezii tedy Balmont objevil prostřednictvím překladů do angličtiny. Poté však češtinu zvládl natolik, že byl schopen překládat i náročného O. Březinu. Nepochybně se překlad některých básníků zdařil Balmontovi více, jiných méně. Je to patrné např. z překladu Wolkerových devíti básní v kapitole *Kouzelný svět*: volný verš básně *Žebráci* má v originále zcela přesvědčivou intonaci, jejíž půvab se překladem může samozřejmě ztráct. Jestliže Balmontovu interpretaci české poezie považuje Kšicová za objevnou, pak Balmontovy komentáře k některým z básníků jsou někdy zjednodušující, i když se Balmont odvolává na *Dějiny české literatury* z r. 1926 (Bezruč podle něho zpívá „jen o hornících... nedostalo se mu vavřínového věnce, ale trnové koruny“ atp.).

Jakkoliv kniha může uvádět jen paralely Balmontových překladů a českých originálů (zrcadlové otištění básní je mimořádně zajímavé, ale samozřejmě knihu vlastně zdvojuje) – případné další srovnání překladů mladými rusisty (anglický překlad – ruský

překlad – český originál) by se jistě neminulo cílem. Otázkou samozřejmě zůstává, nakolik básník básnickému textu v češtině byl vůbec schopen porozumět. D. Kšicová ovšem, vědoma si možné translátologické trojčlenky angličtina – ruština – čeština, ve vlastní stati tento pokus učinila na několika příkladech ve výkladu kapitoly *K. D. Balmont a E. Poe*.

Ačkoliv Balmont Čechy navštívil, jeho izolace (žil a zemřel ve Francii) nutně vedla k menší orientaci při výběru českých básníků. A tak klasické z nich – Máchu, Nerudu, Vrchlického, Sovu, Březinu a Wolkera i Bezruč zvolil sice jistou rukou, avšak mladší byli vybráni vlastně náhodně. Podobně malé ukotvení v historii české poezie projevil Balmont např. v komentáři k P. Bezručovi, kterého představuje zjednodušeně jako básníka horníků (snad aby ho typologicky následoval K. Toman jako básník tuláků atp.).

D. Kšicová se netají svým obdivem k Balmontovi, když ho nazývá polyglotem, králem ruské poezie a všestranně vzdělaným překladatelem (jeho překlady anglické dramatiky promluvily z ruského divadla). Bylo nakonec prozíravé a vůči Balmontovi spravedlivé, že D. Kšicová přiřadila na konci knihy svoji kapitolu *České překlady K. D. Balmonta*. Ostatně ocenění Balmontových překladů věnovala D. Kšicová spoustu času studijním pobytem v Moskvě, Petrohradu a Paříži s částečným přispěním Fondu vysokých škol i díky kontaktům s rodinou Balmontovy dcery v Rusku a přátel ve Francii. Za chvályhodné lze považovat, že autorka pro vydání získala i zájem studentů Ústavu slavistiky, kteří se podíleli na přepisu textů do současného pravopisu.

Vynikající ruský symbolista zsvětíl překladům české poezie několik let svého života a toto dílo, které představila D. Kšicová českému čtenáři, nevznikala snadno a skokem. Jejím zájmem navíc bylo ovšem získat širší kruh čtenářů, a proto se potýkala i s nezbytnými inovacemi básnických esejů ve svém překladu. Záměr rozšířit recepci rusko-české kultury podpořilo vydání publikace jako vysokoškolského skriptu, navíc je skryt i v zrcadlovém vydání básní. To umožňuje daleko hlubší vnímání poetiky veršů i problematiky translátologické. Ano, knihy je třeba číst, a o to vlastně jde autorce antologie nejvíce. Lze tedy jen věřit, že antologie získá své obdivovatele.

Květuše Lepilová

Władysław Stanisław Reymont. Tradice – současnost – recepcje. Redakcja naukowa Balowski, M., Raclavská, J., Filozofická fakulta, Ostrava 2001, 202 s.

Jubileuszowy Rok Reymontowski, obchodzony w 75 rocznicę śmierci pisarza, nie przyniósł specjalnie bogatego plonu naukowo-badawczego. Wznowienie opowieści biograficznej Barbary Koc, publikacja pod redakcją tegoż wyboru listów pisarza (*Władysław Stanisław Reymont pod znakiem „panteizmu druku”: fragmenty korespondencji z firmą Gebethner i Wolff*. Warszawa 2000) oraz opracowanie bibliografii noblisty